

Sağlamlığın təbliği İSF-10

Təhsil pilləsi: Magistratura

İxtisas: Tətbiqi İctimai Səhiyyə

Fənnin məqsədi: “Sağlamlığın təbliği və sosial perspektivlər” fənni - sağlamlıq anlayışının multidissiplinar yanaşmalarını aşılamaq, ictimai səhiyyənin prioritetlərini öyrətmək, sağlamlıq davranışlarının formalaşmasında sosial, mədəni və iqtisadi faktorların təsirini qiymətləndirmək, fərdi və icma səviyyəsində sağlamlıq təşviqi strategiyalarını hazırlamaq və tətbiq etmək, müxtəlif əhali qruplarına uyğun maarifləndirmə proqramlarının hazırlanmasında bilik və bacarıqlarını inkişaf etdirmək, sağlamlıq bərabərsizliyi, sosial ədalət və etnik prinsiplər kontekstində sağlamlığın təbliği məsələlərini analiz etmək, sağlamlıq təbliği fəaliyyətlərinin planlaşdırılması icrası və qiymətləndirilməsi sahəsində nəzəri və praktik biliklər verməyi, tibbi müdaxilələr qurmağı bacaran və bununla da ictimai sağlamlığın yaxşılaşdırılması üçün mütəxəssis olmağı təmin etməkdir.

Fənnin təlim nəticəsi:

1. Mağistr sağlamlığın təşviqi üzrə Ottava Xartiyasının fəaliyyət sahələrini tətbiq etməyə bacaracaqdır;
2. İctimai sağlamlıq problemlərinin təhlilində müstəqil şəkildə tədqiqatlar apararaq, sağlamlığın təbliğinə dair strateji yanaşmaların hazırlanmasında iştirak edəcəkdir;
3. Sağlamlığın yaxşılaşdırılması planlaşdırılmasında beynəlxalq modellərdən praktikada tətbiq etməyi bacaracaqdır;
4. Sağlamlığın təbliği ilə fərqli sosial, mədəni, iqtisadi, psixoloji və etik aspektləri dərindən təhlil edərək, bu sahədəki kompleks məsələləri həll etmək üçün innovativ həllər təklif edəcəkdir;
5. İcmanın səlahiyyətləndirilməsinin təşkilati aspektlərinin müəyyən edilməsində iştirak edəcəkdir. Media xəbərlərinin və məlumatların cəmiyyətin sağlamlıq davranışlarına necə təsir etdiyini analiz edərək, strateji qərarlar verə biləcəkdir.
6. Sağlamlıq tədbirlərin planlaşdırılmasında təhsil və ekoloji yanaşma, tədqiqat və qiymətləndirmə kimi məsələləri bacaracaqdır.

Fənnin məzmunu

“Sağlamlığın təbliği” fənni - sağlamlığın təşviqində kritik bir salutogenetik (sistemli) yanaşma, cari sağlamlığın təşviqi praktikasında dəyərlər və prinsiplər, sağlamlığın təşviqi və sağlamlıq təhsili, icmanın səlahiyyətləndirilməsinin müəyyən edilməsi, sağlamlıq siyasətləri: onların inkişafı qəbulu, həyata keçirilməsinin effektivliyi, sağlamlığın yuxarı sosial determinatları, sağlamlıq proqramın planlaşdırılmasında təhsil və ekoloji yanaşma, sağlamlıqla bağlı davranışı dəyişdirmək, sağlam həyat qaydaları, sağlamlığın təməli kimi sosial ədalətə baxışı əhatə edərək sağlamlıq üçün təbliğat vasitəsi ilə bu şərtləri əlverişli etməyi, tibbi müdaxilələr qurmağı öyrədir. Sağlamlığın təşviqi fəaliyyətinin həyata keçirərkən ictimai səhiyyə işçisi Ottava Xartiyasında aktivləşdirmək səhiyyə xidmətlərinin istiqamətini dəyişdirmək, dəstəkləyici mühitlər, şəxsi bacarıqlar və cəmiyyətin fəaliyyəti və sağlam dövlət siyasətinin qurulması kimi məsələləri hədəfləyir.

Fənni tədris etmək üçün istifadə olunan konseptual struktur: **mühazirə və praktik dərslər, sərbəst işlərin qəbulu.**

İctimai səhiyyə sahəsində global səviyyədə yaranan problemləri müəyyən etmək, təhlil və həll etmək, qiymətləndirmək üzrə peşəkarcasına yanaşmaq və bu zaman dünya və yerli ədəbiyyatdan, müxtəlif regionlardakı tədqiqat məlumatlarından və bunların praktikaya tətbiqini öyrənməyə görə tələbələrə **mühazirələr və praktik dərslər, sərbəst işlərin qəbulu** aparılır.

Tələbə yiyələndiyi bacarıqları profilinə uyğun insanların sağlamlığının möhkəmləndirilməsində, ömrün fəal müddətinin artırılmasında, yoluxucu və qeyri yoluxucu xəstəliklərin azaldılmasında, ölümün uzaqlaşdırılmasında

əhalinin yaşayış tərzini və ekoloji mühitin sağlamlaşdırılmasında müxtəlif tədbirləri hazırlayarkən və həll edərək bu bilgilərə istinad edib təsirli bir mütəxəssis olmaq üçün gələcək praktikasındakı istifadə edəcəkdir.

Fənni öyrəndikdən sonra tələbələr qlobal səviyyədə əmək bazarında **ictimai səhiyyə, sağlamlığın möhkəmləndirilməsi, o cümlədən profilaktik xidmətlər və sosial və ekoloji şərtləri geniş əhatə edən dövlət siyasəti sahələrində** işləyərək, öz biliklərindən və bacarıqlarından istifadə edib ixtisasına uyğun iş taparaq, karyera imkanlarını genişləndirə bilərlər.

Mühazirələrin mövzu planı

Nö	Mövzu	Mənbə	Saat
1.	Sağlamlığın təbliğinin fəlsəfəsi və nəzəriyyəsi. Onun məqsədi və vəzifələri. Sanitariya maarifinin tarixi inkişafı. Ottava Xartiyası.	“Health Promotion Theory” Edited by Maggie Davies and Wendy Macdowall, 2006, chapter 1-2, Paul Lincoln and Don Nutbeam, pp. 7-23	2
2.	Sağlamlığın təbliğinin nəzəriyyələri. Fərdi davranışı dəyişdirmək üçün nəzəriyyədən istifadə.	“Health Promotion Theory” Edited by Maggie Davies and Wendy Macdowall, 2006, chapter 3, Don Nutbeam, pp. 24-37	2
3.	Sağlamlığın müəyyənədiciləri. Sağlamlığın sosial determinantları.	“Health Promotion Theory” Edited by Maggie Davies and Wendy Macdowall, 2006, chapter 5, Antony Morgan, pp. 47-63	
4.	Təbabətdə siyasi və etik mülahizələr. Təcrübədə siyasi və etik məsələlərin həlli.	“Health Promotion Theory” Edited by Maggie Davies and Wendy Macdowall, 2006, chapter 6, Nick Fahy, pp. 64-73	2
5.	Sağlam dövlət siyasəti.	“Health Promotion Theory” Edited by Maggie Davies and Wendy Macdowall, chapter 8, Viv Speller, 2006, pp. 93-99	2
6.	Dövlət siyasəti: İcmalarla iş.	“Health Promotion Theory” Edited by Maggie Davies and Wendy Macdowall, 2006, chapter 10, Viv Speller pp. 108-124	2
7.	Sağlamlığın təbliği ilə bağlı tədbirlərin həyata keçirilməsi.	“Health Promotion Theory” Edited by Maggie Davies and Wendy Macdowall, chapter 13, Maggie Davies and Jessica Kepford, 2006, pp. 151-168	2
8.	Sağlamlığın təbliğinin qiymətləndirilməsi. Dəlil əsaslı sağlamlığın təbliği.	“Health Promotion Theory” Edited by Maggie Davies and Wendy Macdowall, 2006, chapter 14, Antony Morgan, pp. 169-187; chapter 15, Mike Kelly, pp.188-194	2
9.	Evdə və işdə qarşılıqlı münasibətlərin müsbət və mənfi cəhətləri: İntegrativ model.	“Health Promotion– Theory and Practice”, Editor: Siw Tone Innstrand, 2012, chapter 1, Siw Tone Innstrand, pp. 9-24	2
10.	Dəyişikliklər tətbiq edildiyi zaman səhiyyə işçiləri arasında yaranan	“Health Promotion– Theory and Practice”, Editor: Siw Tone Innstrand, 2012, chapter 1,	2

	problemlər. Liderlik və sağlamlığı təbliğ edən iş yerləri.	Beate André, pp. 37-48; Pål Gjerstad & Frode Lysberg, pp. 49-58	
11.	Dünyada və Azərbaycanda qeyri-infeksion Xəstəliklərlərin profilaktikası və onun vəziyyəti.	1. World Health Organization. Noncommunicable Diseases (NCD). (2019). Available online at: https://www.who.int/gho/ncd/mortality_morbidity/en/. 2. World Health Organization. Global Action Plan: For the Prevention and Control of Non-communicable Diseases. (2013–2020). Available online at: https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/94384/9789241506236_eng.pdf. 3. NCDs in the Region of the Americas: celebrating PAHO's 120 years. https://youtu.be/J9ze6hEYwzY?si=5ZldXEqPjFzMqCJd 4. A.Budreviciute, S.Damiani, D.K. Sabir et al., Management and Prevention Strategies for Non-communicable Diseases (NCDs) and Their Risk Factors // Review article Front. Public Health, 26 November 2020 Sec. Public Health Education and Promotion Volume 8 - 2020 https://doi.org/10.3389/fpubh.2020.574111 5. https://e-qanun.az/framework/31727 6. https://e-qanun.az/framework/45816	2
12.	Sağlamlıq və ətraf mühitin risk amilləri. Sağlamlıq və antropogen çirklənmiş hava.	Mary-Jane Schneider. (2017). Introduction to public health, 5th edition. Jones & Bartlett Publishers. Chapter 20-21	2
13.	Sağlamlıq və ətraf mühitin risk amilləri. Antropogen çirklənmiş su.	1. Mary-Jane Schneider. (2017). Introduction to public health, 5th edition. Jones & Bartlett Publishers. Chapter 22-23 2. D. Rojas-Rueda, E. Morales-Zamora, W.A. Alsufyani et al. Environmental Risk Factors and Health: An Umbrella Review of Meta-Analyses // Int J Environ Res Public Health. 2021 Jan; 18(2): 704. https://doi.org/10.3390%2Fijerph18020704	2
14.	Yaşayış-məişət şəraitinin əhali sağlamlığına təsirinin qanunauyğunluqları. Urbanizasiyanın gigiyenik aspektləri. Yaşayış mühiti və sağlamlıq. Maarifləndirici tədbirlər.	1. Z. Zhang, M.Zhao, Y. Zhang How does urbanization affect public health? New evidence from 175 countries worldwide // Front Public Health. 2022; 10: 1096964 https://doi.org/10.3389/fpubh.2022.1096964 2. K.G. Lambert, R.J. Nelson, T. Jovanovic et al. Brains in the city: neurobiological effects of	2

		urbanization // Neurosci Biobehav Rev. (2015) 58, pp.107–22. 3. J.M. Hassell, M. Begon, M.J. Ward et al. Urbanization and disease emergence: dynamics at the wildlife–livestock–human interface. Trends Ecol Evol. (2017) 32, pp. 55–67.	
15.	Sağlam qidalanmanın əhali sağlamlığına, fiziki inkişafına, xəstələnmə vəziyyətinə təsiri Qidalanmanın təsnifatı. Alimentar patologiyaların profilaktikasında sağlamlığın təbliği.	1. H. Cena, Ph.C. Calder Defining a Healthy Diet: Evidence for the Role of Contemporary Dietary Patterns in Health and Disease // Nutrients. 2020 Feb; 12(2): 334. https://doi.org/10.3390%2Fnu12020334 2. J.V. Anderson, R.D. Palombo, R.Earl Position of the American Dietetic Association: the role of nutrition in health promotion and disease prevention programs // Journal of the American Dietetic Association, 1998 Feb;98(2), pp.205-8. https://doi.org/10.1016/s0002-8223(98)00052-2 3. https://www.env-health.org/10-ways-to-protect-our-health-and-the-environment/	2
CƏMI			30

Təcrübə məşğələlərinin mövzu planı

№	Mövzu	Mənbə	Saat
1.	“Sağlamlığın təbliği” elmi haqqında ümumi anlayış, əhali sağlamlığının görünməsində rolu. “Sağlam həyat tərz” sağlamlığa təsiri və hər tələbənin faktiki həyat tərzinin xüsusiyyətləri.	1. Y. Li, A.Pan, D.Dong et al. Impact of Healthy Lifestyle Factors on Life Expectancies in the US Population // Circulation, 2018, Vol. 138, No.4, pp. 345–355, https://doi.org/10.1161/CIRCULATIONAHA.117.032047 2. V.Bozlar, C. Arslanoğlu Healthy Life Style Behaviors of University Students of School of Physical Education and Sports in Terms of Body Mass Index and Other Variables // Universal Journal of Educational Research, 2016, 4(5), pp. 1189-1195 DOI:10.13189/ujer.2016.040532	2
2.	Xəstələr arasında sağlamlığın təbliği	“Health Promotion–Theory and Practice”, Editor: Siw Tone Innstrand, 2012, chapter 2, Toril Rannestad, pp. 37-48	2
3.	Sağlamlığın əsas sosial determinantları	1. Social determinants of health. https://www.who.int/health-topics/social-determinants-of-health#tab=tab_1	2

	Miokard infarktı xəstəliyinə qalib gələn yaşlı Polşalı və Norveçlilər arasında sağlamlıqla əlaqədar həyat keyfiyyəti: ikinci dərəcəli sağlamlıq təbliği üçün müsbət əsaslar axtarışında	2. K.Hacker, J.Auerbach, R.Ikeda et al. Social determinants of health—an approach taken at CDC //J Public Health Manag Pract. 2022, 28 (6),pp.589-594 https://doi.org/10.1097/PHH.0000000000001626 3. “Health Promotion– Theory and Practice”, Editor: Siw Tone Innstrand, 2012, chapter 2, M.A. Lazarewicz, E.Slind, L.Ernstsen et al., pp. 71-88	
4.	Xroniki obstruktiv ağciyər xəstəliyi (KOA) olan pasiyentlərin reabilitasiyası.	“Health Promotion– Theory and Practice”, Editor: Siw Tone Innstrand, 2012, chapter 2, O.Bratås, pp. 111-124	2
5.	Evdə və asudə vaxtlarda fəallığın təmin edilməsi amilləri kimi dayanıqlılıq mexanizmləri	“Health Promotion– Theory and Practice”, Editor: Siw Tone Innstrand, 2012, chapter 2, L.Reinseth, pp. 89-102	2
6.	İcmanın inkişafı (2 nümunə). İctimai Səhiyyədə biliklərə əsaslanan sağlamlıq təbliği - Norveç, HUNT tədqiqatı. Sağlamlığın təbliği üzrə araşdırma imkanları	“Health Promotion– Theory and Practice”, Editor: Siw Tone Innstrand, 2012, chapter 4, S.Krokstad, pp. 193-204	2
7.	Papua Yeni Qvineya, Port Moresby və Norveç, Nord-Trøndelagdakı gənc qadınların özləri tərəfindən dəyərləndirilən sağlamlıq, rifah, narahatlıq və depressiya vəziyyəti üzrə müqayisə	“Health Promotion– Theory and Practice”, Editor: Siw Tone Innstrand, 2012, chapter 3, V.Bjoro, I.B.Pedersen, S.Krokstad et al., pp.153-174	2
8.	Xərçəng qurbanlarına və onların ailə üzvlərinə dəstək qruplarının qəbul edilən üstünlüklər		
9.	Yetkinlik yaşında stres və sağlamlıq göstəriciləri ilə əlaqədar resurslar və qoruyucu amillərin rolu	“Health Promotion– Theory and Practice”, Editor: Siw Tone Innstrand, 2012, chapter 4, U.K. Moksnes, pp. 177-192	2
10.	Qocalar evində yatan koqnitiv olaraq sağlam xəstələrdə mənəvi olaraq hüdudlarını aşma, rifah və tibb bacısı-xəstə münasibəti	“Health Promotion– Theory and Practice”, Editor: Siw Tone Innstrand, 2012, chapter 4, G.Haugan, pp. 205-222	2
11.	Uqandada Qeyri-İnfeksion Xəstəliklərə (NCD) hazırlılıq vəziyyətinin nəzəri qiymətləndirməsi və müsbət sağlamlıq siyasəti və fəaliyyətini istiqamətləndirmək məqsədilə sağlamlığın təbliği araşdırmaları üçün təklif	“Health Promotion– Theory and Practice”, Editor: Siw Tone Innstrand, 2012, chapter 3, J.Mugisha, G.A.Espnes, pp. 145-152	2

12.	Xərçəng xəstəliyinə qalib gələn uşaqlar və yeniyetmələr: Psixososial sağlamlıq və həyat keyfiyyəti	“Health Promotion– Theory and Practice”, Editor: Siw Tone Innstrand, 2012, chapter 2, M.Eilertsen, pp. 125-142	2
13.	Su və havanın sağlamlıq üçün əhəmiyyəti. Hava və iqlim anlayışları. Meteotrop və xroniki tənəffüs yolları xəstəliklərinin profilaktikasında sağlamlığın təbliğinin əhəmiyyəti.	1.Determinants of health. https://www.who.int/news-room/questions-and-answers/item/determinants-of-health 2. Drinking-water: Key facts. World Health Organization. 2022.https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/drinking-water 3. Di Q, Dai L, Wang Y, et al. Association of short-term exposure to air pollution with mortality in older adults.//JAMA, 2017, 318(24), pp. 2446-2456. https://doi.org/10.1001/jama.2017.17923	2
14.	Məktəblilər arasında rifah: Dialog və imkanlar	“Health Promotion– Theory and Practice”, Editor: Siw Tone Innstrand, 2012, chapter 2, A.Lohre, pp. 237-252	2
15.	Sağlamlığın qorunmasında düzgün qidalanmanın əhəmiyyəti. Qidalanma ilə əlaqədar xəstələr arasında ikincili profilaktika üçün sağlamlığın təbliği axtarışları.	1.Nutrition and Healthy Eating https://health.gov/healthypeople/objectives-and-data/browse-objectives/nutrition-and-healthy-eating 2.G. Moschonis, E.Magriplis, A.Zampelas Novel Nutrition Education Approaches for Health Promotion: From Investigating Problems to Finding Solutions // Nutrients, 2021, Dec, 13(12), pp. 4423. https://doi.org/10.3390/nu13124423	2
CƏMİ			30